

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Küçük Cari Hesaplar
1952 İKRAMIYE PLÂNI
12 Bahçeli Ev

40 tane	1.000 Liralık	
50	» 500	»
100	» 250	»
250	» 100	»
1500	» 50	»

Cekilişler: 3 Mart, 3 Haziran,
25 Ağustos, 3 Kasım, 29 Aralık,
tarihlerinde yapılır.

T. C. Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 650.000 LİRALIK BİR İKRAMIYE PLÂNI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLÂNDAN 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMIYELELER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ÂLETLERİ VARDIR

ÇEKİLİŞLERE İSTİRAK ŞARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ekim 1952

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Türk Folklorunda İsim Meselesi	Prof. FINDIKOĞLU Z. Fahri
İstanbulda Köy ve Çiftlik İsimleri (III)	M. Halit BAYRI
Halk inanışlarında Davul	Mahmut R. GAZİMİHÂL
Makedonya Yürük Folkloru: (X) Düğün Âdetleri	İbrahim GÖKÇEN
Bozkır Köylerinde Yeynilik ve Saz Kesme	Ahmet PETEKÇİ
Zile'de Doğum ve Âdetleri (V)	Cahit ÖZTELLİ
Tohdur (Doktor) Ali Türküsü ve Yakılışı	Ragıp OKUR
Çumrannın Alan Köyünde Saman Çekme - Buğday Yuma	Veli VAROL
Kitaplar Arasında: «Karacaoğlan»	İhsan HİNÇER
Kenan Özbel ve Eserleri	T. F. A.

Sayı: 39

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

210 578 35

Gözetken Aydır

39-40 TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar
1952 İKRAMİYE PLANI
12 Bahçeli Ev

40 tane 1.000 Liralık	
50 » 500 »	
100 » 250 »	
250 » 100 »	
1500 » 50 »	

Çekilişler: 3 Mart, 3 Haziran,
25 Ağustos, 3 Kasım, 29 Aralık,
tarihlerinde yapılır.

T. C. Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 650.000 LİRALIK BİR İKRAMİYE PLANI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLANDA 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMİYELER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ALETLERİ VARDIR

ÇEKİLİŞLERE İSTİRAK ŞARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ekim 1952

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Türk Folklorunda İsim Meselesi	Prof. FİNDIKOĞLU Z. Fahri
İstanbulda Köy ve Çiftlik İsimleri (III)	M. Halit BAYRI
Halk İnanışlarında Davul	Mahmut R. GAZİMİHÂL
Makedonya Yürük Folkloru: (X) Düğün Âdetleri	İbrahim GÖKÇEN
Bozkır Köylerinde Yeynilik ve Saç Kesme	Ahmet PETEKÇİ
Zile'de Doğum ve Âdetleri (V)	Cahit ÖZTELLİ
Tohdur (Doktor) Ali Türküsi ve Yakılışı	Ragıp OKUR
Çumranın Alan Köyünde Saman Çekme - Buğday Yuma	Veli VAROL
Kitaplar Arasında: «Karacaoğlan»	İhsan HİNÇER
Kenan Özbel ve Eserleri	T. F. A.

Sayı: 39

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MESUL MÜDÜRÜ : İHSAN HİNÇER

EKİM 1952

YIL: 4; CİLT: 2

No: 39

Türk Folklorunda İsim Meselesi

Yazan: Prof. FINDIKOĞLU Z. Fahri

Son zamanlarda sosyoloji ilminin zenginleşmesine sebep olan meselelerden biri de insan adları bilgisi sahasında atılan adımlardır. Bu yeni sosyoloji kolunun ismi de yenidir: **Antroponomi**. Daha evvel diğer içtimai ilimlerin kadrolarına zaten dahil idi. Meselâ folklor kadroları içinde (isim kadrosu) mevcuttur. (1).

Gerek öz adın verilmesi, gerek aile adlarının doğması, gerekse bize mahsus olan göbek adları... bu folklor kadrosunun muhtevasını teşkil eder. Maamafih antroponomi'nin doğmasına rağmen (folklor meselesi olarak isim problemi) yine mevcuttur. Memleketimiz, bu problem için henüz eşilmemiş bir zemindir. Zaten bu zemin kazılmadıkça ne toponomi, ne antroponomi, ne de diğer içtimai ilimler faydalanamazlar. Bu yeni kol, kollektif ruhiyat için çok faydalı bir hazine dir. Bir defa ismin doğuşu, kelimenin doğuşunu izah edden psikolojiyi de alakadar eder. Niçin isimleniyoruz? Niçin aile isimleri taşıyoruz? Her medeniyet, aile ismini taşımayı icap ettirmez. Roma'dan evvel bu müessesenin mevcut olmadığını antroponomist'lerden öğreniyoruz. Niçin? Pater familias ruhiyatı ile, dini psikoloji ile alakalı birçok meseleler karşımıza çıkıyor. Diğer taraftan bir cemiyet içinde yukarı - alt sınıf ve tabakalar, bir küt'a içinde yukarı, geri millet ve zümreler isimlenmede birbirlerini taklit ederler. Tar-

de'n sistemi için pek elverişli bir tatbikat karşısında bulunuyoruz. Şaman, müslüman, Avrupalı ve nihayet türkçü olan Türkün dünya görüşü değişiklikleri, isimlenme üzerinde görülür. Nihayet en yeni psikoloji kolu olan psikanaliz, isimlenmede çok enteresan materyeller buluma bilir. «Birsan-ı saadet» müellifi Dr. İzzeddin Bey, herhalde Türk antroponomisinin araştırdığı hâdiselerden kendi tezi için çok istifade edecektir. Nihayet marazi ruhiyat, Fransız ihtilâlinde ve Türk inkılâbında isim değiştiren Fransız ve Türkleri birer süje olarak ne kadar incelese yeridir. Hülâsa antroponomi ve psikoloji münasebeti, geniş birer tetkik mevzuu olacak meselelere yol açacak mahiyettedir. Hele memleketimizde!...

Memleketimizi ziyaret eden fikir adamları, Türkiye antroponomisini çok alâka verici buluyorlar. Sosyologlar için (istihale halinde - En état de transformation) bir hâdiseler ile karşılaşmak, olmakta olan bir tabii hâdiseler ile karşılaşan tabiat âliminin durumunu hatırlatır. Bu karşılaşma faydalıdır. Türkiyemiz bugün böyle bir durum gösteriyor.

Biliyorsunuz: 1926 Medeni Kanunu, mem-

(1) Bk. Fındıkoğlu Z. Fahri: **Folklor ve Etnografya rehberi**, 1948. Üniversite neşriyatından. Bu eser, daha evvel (H.B.D.) tarafından neşredilmişti.

«Türk Halkbilgisi Derneği» Adresi: Çemberlitaş, Atikalipaşa Medresesi, T. M. Birliği Binasında Hususi daire. P. Kutusu 835
İstanbul

leketimize isim kullanma mecburiyetini soktu. Kanun (isim) den aile ismini kasdediyor. (Madde : 26). Esasen bütün medenî memleketlerde isim denince aile ismi kasdedilir. Fakat bu mecburiyet takip edilmedi. Adli ve idarî makamların ihmali mi? İçtimâî lüzumsuzluk mu? Her ne ise vâkıa şu : Kanunun isme ait maddeleri tesirsiz kaldı. Bunun üzerine 1934 senesinde bir Dahiliye Vekili, Şükrü Kaya, Türkiyenin Avrupalılaştırma vetiresinin tamamlandığını, yalnız bir eksikimiz kaldığını, bunun da isimsizlik olduğunu düşündü!! 1934 tarihli (Soyadı Kanunu) bu düşüncenin eseri olarak ortaya atıldı. O günden sonraki hâdiseleri hep biliyoruz. Bendeniz o sırada Avrupada idim. Bütün Avrupa matbuatı (Bir millet isim değiştiriyor!) diye heyecanlı makaleler neşretmişlerdi. Şimdi hepinizin hergün gazetelerde gördüğünüz çeşitli soyadı misalleri üzerinde tiplleştirme amelîyesine başvuracağız.

I.— Dikkat ederseniz bunlardan bir kısmı, (Türkiyede 1934 Soyadı Kanununun tatbikatından evvel de gerçek aile isimleri vardı) diyenler için müsait misallerden ibarettir: Divitçioğlu, gibi. Bunların nisbeti pek azdır. Fakat anket, münevver zümrenin müstakbel mensupları arasında yapıldığı, şehirliyle alâkadar olduğu için bu nisbet azlığını bütün memlekete teşmil edemeyiz. Nüfusunun %85i köylü olan bir memlekette, köyleri şehirlerinin çeşitli telâkkilerinden uzak kalmış, belki de büyük Türklüğün yazısız hukuk kaidelerini yaşatmış bir memlekette köylerde yapılacak tetkikler daha geniş bir nisbet gösterecektir. Nitekim bazı şehirlerimizde yapılmış anketler bu noktayı teyit ediyor. Bu hususta zengin bir bibliyografya vardır.

II.— Bir kısmı, (oğlu) veya (giller) in kaldırılması ile teşekkül etmiştir. Bu kısım da birinci kısma sokulabilir. Folklor tetkikleri bu hususta yardım edecektir. Halk hikâyelerinde geçen isimler, ekseriya bu nevidendir. Keza Türkiye dışındaki Türklerin isimlerini, isim verme âdetlerini, aile ve göbek isimlerini tetkik eden folklorcularla münasebet tesis etmek de faydalı olacaktır.

III.— Üçüncü kısım, içinde bulunulan veya düşünülen yerin coğrafi, tarihi hususiyetini

işaret eden bir kelime seçenlerden teşekkül ediyor: Barlas, Hazer, Bumin, Kırgız... yibi. Bunların mühim bir kısmı 1934 te intişar eden (Soyadı kitapları)ndan alınmış, yahut nüfus idarelerince vatandaşlara toptan takılmıştır.

IV.— Dördüncü kısım, dikkate şayan bir lime fabrikasyonu ile alâkalıdır ve anketimde %75 nisbetini teşkil etmektedir. Kelime imlâtlığı diyeceğimiz lisanî bir hâdiseye ile alakalı olan bu kısım, dil sosyolojisi için de büyük vericidir. Ayrıca içtimâî bir psikanaliz için çok elverişli misaller karşısındayız. Meselâ (Er), (Man) kelime veya ekleri bilhassa yararmıştır. Türkçemizde yiğit adam, mert insan mânasına gelen (Er), bildiğiniz gibi çok kelimelerin ardına takılmış ve yeni soyadları vücutte getirilmiştir. Türk folklorcularını en çok müteessir eden cihet bu dördüncü kategoride görülür. Zira bu gruba giren misaller, tamamiyle anti-folklorik, binnetice gayri-millî, daha sonra aynı sebepten dolayı gayri-millî bir zihniyet aksettirmektedir. Bu hâdiseler bilen ve takip eden müsteşrikler, ilmi zihniyet namına bize acımaktadırlar. Zira bütün Avrupa ve Amerika halklarının aile isimleri, millî veya ailevi çevrelerin folkloru ile, âdet ve âdetleriyle, menkıbe ve hâtıralarıyla örülmüştür. Fakat meselâ soyadı (Denker) veya (Dişmen) olan Türkün bu adı etrafında hiçbir folklorik tarihi hava mevcut değildir.

Şimdi folklor ile değil, folklor felsefesi ile alakalı bir mesele. — Acaba adına inkılâp denilen 1934 Soyadı Kanunu ile ortaya çıkan isimler, yeni bir folklorun doğmasına, bu suretle meselâ 21 inci asırda yetişecek Türk folklorcularının tetkikati için tarihleşecek bir mevzu vücutte gelmesine mi hizmet edecek? Meselâ (Conker) soyadını taşıyan zatın bu ad hakkındaki Conkbayırı ve Çanakale hâdiseleri ile alakalı menkıbeler mi vücutte gelecek?

Bütün menfaati Bayburt Kültür Cemiyetine bırakılmış olan
BAYBURTLU ZİHNİ
ismindeki eseri bütün Folklorculara tavsiye ederiz. Profesör Fındıkoğlu tarafından yazılan eser
(Gençlik Kitabevi. Selâmsız 19: Üsküdar) da bulunur.

Beşyüzlüncü Fetih Yılında :

İSTANBUL İLİNDE YER ADLARI

— III —

Köyler ve Çiftlikler

Yazan: M. Halit BAYRI

İstanbul ilinin on altı ilçesine bağlı köylerin sayısı üç yüz beş, çiftliklerin sayısı, İç İşleri Bakanlığınca neşrolunan «Türkiyede Meskin Yerler» adındaki esere göre sekse-n üçtür. Tamamı şehir içinde bulunan ilçelerden Adalar, Beşiktaş, Eminönü, Fatih ilçelerinin köyü yoktur. Beyoğlu ve Kadıköy ilçelerine yalnız birer köy bağlıdır. Bir kısmı şehir sınırı içinde ve bir kısmı şehir sınırı dışında olan ilçelerden Beşiktaş ilçesinin on altı, Beykoz ilçesinin yirmi üç, Eyüp ilçesinin yirmi üç, Sarıyer ilçesinin on, Üsküdar ilçesinin yedi köyü vardır. Tamamı şehir sınırı dışında olan ilçelerden Çatalca ilçesinin altmış beş, Kartal ilçesinin on yedi, Silivri ilçesinin yirmi beş, Şile ilçesinin seksen dört, Yalova ilçesinin otuz altı köyü bulunmaktadır. Bunlardan sahası en geniş iki ilçe, Çatalca ile Şile'dir. İlçelere bağlı köylerdeki nüfus sayısı 170,849 dan ibarettir. Köy ve çiftlik adlarını ilçeler itibariyle ve harf sırasıyla tesbit edilmiştir :

K Ö Y L E R

Bakırköy İlçesi :

Avcılar, Atış Alanı, Bağcılar, Esenler, Fırtınaz, Güngören, Halkalı, İkitelli, Kayabaşı, Kocasinan, Küçükçekmece, Mahmutbey, Safran, Şamlar, Yenibosna.

Beykoz İlçesi :

Akbaba, Alibahadır, Anadolufereni, Buzhanne, Cumhuriyet, Dereseki, Esenceli, Güllü, Hüseyinli, Kılınçlı, Koçullu, Mahmutsevketpaşa, Muratlı, Ögümce, Ömerli, Paşamandıra, Poyraz, Riva, Sırapınar.

Beyoğlu İlçesi :

Kâğıthane.

Çatalca İlçesi :

Ahmediye, Akalan, Alaton, Anarşa, Bajdar, Bahşayış, Baklaht, Balaban, Belgrad, Boyalık, Büyükçekmece, Celep, Çakıl, Çakmaklı, Çarşamba, Çiftlikköy, Çöplüce, Dağyenice, Dayekadın, Dursungün, Eksinöz, Elbasan, Gökçeli, Hallaçlı, Hallaçlı, Hisarbeyli, İhsaniye, İnceğez, İzzettin, Kabakça, Kalfa, Kâmiloba;

Karaağaç, Karaburun, Karacaköy, Karamandere, Kavaklı, Kestanelik, Kıraç, Kızılcaali, Kumburgaz, Mimarşinan, Muratbey, Muha, Nakkaş, Oklalı, Ormanlı, Odayenice, Ömerli, Orcunlu, Pınarca; Podima; 'Sazlıbosna; Sivas, Sübaşı, Tarfa, Tepecik, Terkoş, Türkoba, Yakuplu, Yasıvrıran, Yaylacık; Yazlık; Yeniköy.

Eyüp İlçesi :

Alibey, Ağaçlı, Akpınar, Arnavutköyü, Aşağıağaçlı, Ayazma, Boğazköy, Boğluca, Cebeci, Çiftalan, Çilingir, Hacımaşlı, Haraççı, İhsaniye, İmrahor; Keğergaz; Kısırmandıra; Küçükköy, Odayeri, Petnahor, Pırınççı.

Kadıköy İlçesi :

Küçükbakkal.

Kartal İlçesi :

Baylıca; Başbüyük; Büyükbakkal; Dolayoba; Emirli; Kurna; Kurtdoğan; Kurtköy; Küçükyaşlı, Paşaköy, Samandıra, Sarıgazi, Soğanlık, Şeyhli; Yakacık; Yayalar; Yenikarye.

Sarıyer İlçesi :

Ayazağa, Bahçeköy; Demirci; Garipçe; Gümmüdere; Kısırkaya; Kum; Rumelifeneri; Uskumru; Zekeriya.

Silivri İlçesi :

Akviran, Alipaşa, Bekçiler, Bekirli, Büyükcavuşlu; Büyükkılınçlı; Celâliye; Çanta; Çayır-dere, Çeltik, Danamandıra, Fener, Fetenköy; Gelevri, Gümüşpınar, Haraççı, Kadıköy, Korfallı, Küçükkilinçli; Küçüksimen Ortaköy, Sayalar, Selimpaşa, Sinekli, Yapağca.

Şile İlçesi :

Ağaçdere, Ağva, Ahmetli, Akçakese, Alacalı, Avcıkoru; Biçkidere, Bozahlat, Bozgaca, Çataklı, Çayırbaşı; Çengiler, Darlık, Davutlu, Değirmençayırı, Demircili; Denizli; Dereli, Doğançılı, Domalı, Devran, Edeyli; Embeylî; Erenler; Örenli; Ezilli; Göçe, Gökmaşlı, Gökso, Hacilli, Hacımustafa, Halli, Haliloğlu, Hamitli, Hasanlı, Hiciz, İhsanoğlu, İsa, Kabakoz, Kalealtı, Karabeyli, Karakiraz, Karaca, Karamandere, Kaşbaşı; Kalempeniti; Kemallî Kervansaray, Kılınclar, Kızılca, Koltu, Korfallı, Korna;

Kömürlük; Köydere; Kumca; Mansur; Manşar, Meşrutiyet, Müslimicedit, Osmanköy, Oruçoğlu, Ovacık, Örcunlu, Sarıkavak, Satmazlı, Sevişli; Sinekli; Sofular; Soğullu; Soğullar; Şi-filler, Şuayıplı; Ulupelit; Ümrandere, Ümranlı, Öbeyli, Övezli; Teke; Yafa; Yakuplu; Yaylalı; Yazmanayır, Yeniköy, Korucu.

Üsküdar İlçesi :

Alemdar; Aşağıdudullu, Çekme, Reşadiye, Sultancıtlığı, Ümraniye, Yukarıdudullu.

Yalova İlçesi :

Akköy, Aşağıkocadere, Burhaniye, Çalica, Çengiler, Çiftlikköy; Çınarcık, Çukur; Dereköy, Elmalık, Esadiye, Gacık, Gökgedere, Güllük, Güney; Hacimehmet; Kabaklı; Kadıköy; Katırlı, Kâzimiye, Kirazlı, Kılıçköy, Kuruköy, Kurtköy; Lâledere, Ortaburun, Safran, Samanlı, Süğören, Soğucak; Sultaniye; Taşköprü; Teşviki ve, Üvezpınar, Yenimahalle, Yukarıkocadere.

ÇİFTLİKLER

Bakırköy İlçesi :

Alibey, Ayape, Fehatpaşa, Güneşli, Hainedar, İspartakule, İncirli, Kuleli, Kutlular, Küçükhalık; Menekşe, Nakkaş, Resneli, Siyavuşpaşa, Soğanlı, Soğuksu, Tahtakale, Tatarcık, Turan; Yenibosna.

Beşiktaş İlçesi :

Atanyon, Balmumcu, Dikilitaş, Süleyman-efendi.

Beykoz İlçesi :

Abbas, Abbasbey, Ağaçlak, Alidedeoğlu, Ayvalı (Elmalı), Boyalık, Çavuşbaşı, Esatbey, Fidanlık, Hidiv, İsaklı, Karatepe, Kavacık, Kirazlı; Ovacık, Sahipmolla, Serdaroğlu, Şerifali (Şerefli) Tokat, Yazla, Yeniçiftlik.

Beyoğlu İlçesi :

Balmumcu.

Çatalca İlçesi :

Akçaburgaz, Çadırtepe, Çakmaklı, Çilingir, Çöplüce, Dereköy; Glandina, Kabadik, Karaağaç, Köseli, Menekşekırı, Moha, Reşitpaşa, Saadetdere; Taşoğlu; Yeniçiftlik.

Eyüp İlçesi :

Azizpaşa, Cimcoz, İntepe, Taşköprü, Tilki.

Kartal İlçesi :

Narlı, Seferusta.

Silivri İlçesi :

Bosna, Davutça, Haraççı, Karasınar, Köşk demir, Parpadar.

Üsküdar İlçesi :

Hekimbaşı, Sultanbeyliği, Şabanbey (Şal

gamı), Tantavi, Tıkveşli,

Yalova İlçesi :

Katırlı, Millet, Şaman.

Yukarıda adları geçen köylerden Beykoz ilçesinin Akbaba, Alibahadır, Polonez, Beyoğlu ilçesinin Kâğıthane; Eyüp ilçesinin Alibey, Kartal ilçesinin Yakacık köyleri, İstanbulun belli başlı mesirelerinden Akbaba köyü, Beykoz iskelesinden beş kilometre uzaklıktadır. Köyün camii 1. Ahmedin harem kethüdası Saliha Canfeda Hatun tarafından yapılmıştır. Bu kadının Karagümrükte bir camii ve Saraçhanebaşına yakın bir de sebili vardır. Köy camisinin yanındaki merkat, Akbaba Mehmet Efendi namında bir zata aittir ki, adı köy a'lem olmuştur. Akbaba Mehmet Efendinin Fatih'in ordusunda çarpışarak İstanbul'a giren gazilerden biri olduğu Akbabalılar tarafından rivayet edilmektedir. Fakat mezar taşında ölüm tarihi yazılı değildir.

Akbaba köyü, beyaz kirazı, cevizi ve kestanesiyle meşhurdur. Kiraz ve kestane meyvesimlerinde İstanbul'dan Akbabaya gidenler orada çadırlar kurarak günlerce kalanlar eskiden çok olmuştur. Kiraz ve kestane mevsimlerinde bu köye şimdi de gidenler varsa da, yeni nakil vasıtalarının çadırlar altında günlerce orada kalmalarına hacet bırakmadığı meydana gelir. İstanbul'da «Beykoz cevizi» diye satılan Akbaba cevizi, kabuğunun inceliği, gevrekliği ve parmaklar arasında kolaylıkla kırılmasıyla tanınmış olup meraklılarınca her zaman aranmaktadır.

Halk tarafından «Albadır» denilen Alibahadır köyü, bağları ve üzümleriyle şöhret kazanmıştır. Akbaba köyüne beyaz kirazı, cevizi, kestanesi için gidenler olduğu gibi, Alibahadır köyüne de üzümü için arabalarla ve on, on beş kişilik küçük topluluklar halinde, eskiden gidenler çokmuş. Burada bir hafta veya üç dört gün kalarak bol bol üzüm yiye meraklılara bugün pek rastlanmamakla beraber, Alibahadır köyünün bağ âlemlerini ve üzümünü hala unutmıyanlar yok değildir.

Polonez köyü, Lehistan Almanya ve Rusya tarafından işgalinden sonra bu memleketten kaçarak Türkiye'ye sığınan Polonyalı göçmenler için kurulmuştur. Paşabahçesinden ve ya Beykoz'dan arabalarla gidilen köy, kirazlı-

Halk inanışlarında Davul

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHÂL

Musiki folkloru deyince matlup olanın Türküleri notaya alınmış olarak neşretmek ve onların ritim ve makamlarını belirtmek'ten ibaret kalacağını düşünenlerimiz yanılıyorlar. Bu, işin küçük bir tarafı, hem de meselâ bin yıl önceki durumu belki pek gölgeli aksettirebilecek cephesidir. Çünkü, derlenecek ezgilerin pek çoğu yenidir; kidedimlî ağızlarla bağlı sayılarak plâğa doldurulanların da eski kayıp emsâl ile mukayesesine imkân yoktur. Nazari konuşarak şöyle diyoruz: «Madem ki şimdi yurtta bunlar söylenip çalınmaktadır. Şu halde bin yıl evvelki mevcutlar da aşağı yukarı bunların aynı olmak gerekir»; faraziye şu mantıki eki de yine haklı olarak katmaktayız: «Madem ki Oğuz boyları Horasan'dan geçerek Anadolu'ya göçmüşlerdi, şu halde Anadolu'nun bin yıl önceki ezgi ve ağız mevcutlarının tam eşitleri o çağda Orta Asyada da aynen vardı».

Ortada aksini iddia ya yarayacak hiç bir sebep, hiç bir belge mevcut olmadığına göre, iki mütemmim faraziyenin daimi hükümranlığı mukadderdi. Esasen folklorun tarih metoduna önem veren batılı bilginler de kendi halk müziklerinin kökleri meselesinde emsâl faraziyelere bağlanmaktan daha ileri gidememekte idiler. Şu şartla ki, onlarda müzikologlar ile sosyologlar, birbirlerinin çalışmalarından her an için haberi kalarak evrimlerin (= evolutio-nists), yayılmaların (= diffesonists), eti-molojicilerin, tarihçilerin, v.s. araştırmalarından faydalanmak suretile menşelerle alâkâlı

le tanınmış olduğundan, kiraz mevsiminde kabile halinde köye gelenler çoktur. Polonez köyü halkının, ziyaretçileri daima güler yüzle kabul ettiği ve onlara her türlü kolaylığı gösterdiği ısrarla söylenir. Polonez köyüne gidenlerin çadır altında kalmalarına köylüler müsade etmez; misafirler köyde mutlaka yatacak bir ev ve hizmet edecek bir evsahibi bulmakta güçlük çekmezler. İşte bu sebeple yalnız kiraz mevsiminde değil, ilkbahardan kış aylarına kadar Polonez köyünün ziyaretçisi eksik olmaz.

(Devamı var)

münasebetleri «yardımcı unsurların ülkeden ülkeye geçiş izlerini» buluşturmakla da besliyorlar: Her tespit olunan menşele paralelligi esas faraziyelerin doğruluğunu beslemeye yarıyor. Yardımcı paralelliklerin başında şu maddeler geliyor: Çalgılarda eşitlik, terminolojide eşitlik, itikatlarda eşitlik, göze hitap ettiği için en müşahhas ritim müessesesi sayılan halk danslarında paralellik. v.s.

Oğuz boylarının Anadolu'da yayılmaya başlaması ortalama bin yıllık önceleri hesaplanmasın rağmen, böyle bir eskilik tarihin dünkü olaylarından sayılabilir. Demek ki aynı yollar da kendi yapacağımız araştırmalar, Sümer tarihinden, Eti göçlerinden söz etmek kabildin çetin ve girift çalışmaları olmayacaktır. Dikkatli ve iddiasız mukayeselere girişirsek esas faraziyelerin beslenmesine bizler de kendi kültür tarihimiz hesabına pekâlâ imkân buluruz; çözülmesi kolay konulardan, daha çetrefil tahminlere doğru yol alabiliriz... Edebiyat tarihçilerimiz Ozan ve Kopuz geleneğinin Anadolu'ya geçişini belirten tarihi izlere işaret edeli çok oldu; bazı mistik Anadolu ocaklarının kısmen şamanlıkla olan bağlılığını mevdana koydular... Kendim «Tuğ - Tabilhane - Mehterhane» geleneğinin tarihini güçlük çekmeden kaleme aldım. Büyük (= Raks) geleneğinin nasıl Anadolu'ya geldiğini — bilhassa eski metinlerden faydalanarak — bu sütunlarda kısmen belirtmiştim. Geçen yazımda «Çan»ın intikalini kolaylıkla belgelendirirken bazı doğu rakıslarının tarihinden izlere bile rastlayarak ayrıca şa sakaldım...

Anadoluda acaba bu gibi unsurlara bağlı bazı halk inanışları da var mıdır? Bizde en az bu noktaya önem veriliyor gibidir. Hissolunur bir çekingenlik, veya «inanışların gerçekten yok olmuş bulunması» akla gelmiyor değildir. Fakat konu kurcalanmışa değer: Kadim ayniyetlerden kalma inanışların köşe bucakta hâlâ izleri yaşadığı muhakkaktır. Emsalleri sovruşturulabilmek için «örnekleri» küçükseme-mek gerekir. İşte geçmiş asırlardan bir iki örnek. Kâşgarlı Mahmut bin yıl önceki durum-

lara göre sözlüğünü vazarken **Tovıl** veya **Tovul** gibi okunacak şekilde kaleme aldığı vurma çalgı hakkında, «avda doğan kuşu için çalınan davul. Bu kelimenin arapçadan alınarak - çıkaklarının yakınlığı dolayısıyla - **Tı** harfinin **Te**'ye çevrilmiş olduğunu sanıyorum. Bu hal arapçada da vardır.» dedikten ve bir iki emsâl gösterdikten sonra, adının arapçadan alınmamış olması ihtimaline de şu sözleriyle ve haklı olarak kapıyı açık bırakıyor: «Lâkin ben bu kelimeyi, İslâm ülkesinin öbür ucunda, öz Türklerden dahi işittim» diyor. (Yeni basım, C. III, S. 165). Hakkı da var: Çünkü, pek kadim bir onomatopeik asla bağlı görünen **davul** kelimesinin İslâmiyetten çok evvel Asyada kullanılmış olduğuna dair izler vardır; meselâ Partlilerin aynı çalgıya «tabala» demiş oldukları biliniyor (1)... Eski ferhenklerde **Tebir** ve **Dehül**, İslâmiyet çağından kalma olarak da **Tabl**, farsça metinlerde vardır. Davulcuk mânasında olarak **Tebire** veya **Tebürâk** mevcut olup, «ekin bekçilerinin canavar ürkütme için yer yer çaldıkları düblek» diye kullanılış yeri izah edilir. — Mevlânâ, kuşları ürkütmekte çalınan «tebürâk» dünbeğinden bahsetmiştir. — Kâşgarlı Mahmud'a ve İbni Mühennâ'ya göre Türk ve Moğollarda resmî davul çeşitleri dışında sırf bekçilere mahsus olarak - **tovıl**'dan başka - **kakratgu** da vardı. «Kakmak» fiiline bağlı olan kelimenin anlamı kakıcı, yani **davulcu** demek imiş. Kâşgarlı, «ol kakratgu kakratı» (= O, kaçıracak şey çaldı) misalini vererek «O, serçe ve serçeye benzer kuşları ekinden kaçır-mak için bekçi davulunu çaldı» diye izahta bulunuyor. (C. II, S. 334)... Niçin hususî bekçi davulları çalınıyor da herhangi başka bir şey takırdatılmıyordu?

Çağatay, Kırgız ve Kazan diyaleklerinde şiddetli rüzgâr ve fırtına mânasına gelen **Davul** (Karaimlerde: **Tavul**) tabirinin bir zamanlar davul gümbürtüsüne kudsiyet zafere olunmasından hâtıra kaldığı açıktır (ilgili bir esneden az ilerde bahsettik). Hassalî bir Davul çiçeğinden de bahsederler: Hârmanda hava durgunsa bu çiçeğin kurumuş yapraklarını elde oğuşturup havaya atarlar, Tanrı izniyle derhal yel eserek harmanı savurmaya koyulabilirler-

(1) Schelling, *Universal Lexikon der Ton-kunst* (Cilt V, S. 395).

miş! Bizde «davul tozu» sözü bir şakadan ibaret. Anadoluda, şiddetli ve tozlu bora anımlarıyla «**Dağal**» kelimesi hâlâ vardır: Şimdiki Dedeler, Ereğli, Bozkır, Konya, Bor «Niğâ» sözlüğüne göre, hem bayraklı ve remizli meşhur «toyak», hem de «tabilhane» mânasıyla «kanların timsali sayılan çalgı takımı işte Davul Çiçeğinin kerametine olan inanış da aynı yerlerde var mıdır? Kimbilir?

Şamanlıkta şerir ruhlar kutsal davul çalınarak ürkütülürdü. Zararlı hayvanları ürkütmede mutlaka davul kullanılması görenekleri aynı köklü inanışın kalma olmalıdır. Gelenekçi Anadolu'daki tantanalı bir manzarasını Evliya Çelebi - folklorcuya hâs ince görüşleriyle Menemen'de şahit olmuştu; Menemenlilerin sivrisinek dehşetinden geceleri kapıları açarak bırakıp şehir dışındaki bağlara çekildiklerini nice tedbirin kâr etmediğini ve bazı inanışları not ederek diyor ki: «Hemen şehir içinde ancak on adet adam pasban kalub şebervani ezbaplar giyüp yüzlerin ve gözlerin nikab-ı bürkâ'lar ile sarup sarmalayıp ve boğazlarına birer davul geçirip ta sabaha dek bu on adet adamdan gelme inanışların hülâsaları gibi sayılı- rlar; nitekim Türk davulunun fırtına, gece bek- çiliği (2) gibi kuvvetlerle olan muhayyel ilgi- si M. Granet'in yukarıki cümlelerinde tek- larlanmış görürüz.

Türkçe «davul» kelimesi yukarıki **Tov** ke- limesinin sonuna «-ıl» ekinin takılması sureti- yile yapıldığını düşünebiliriz. (Nitekim arapça «tabl» kelimesi de böyle bir kökten gelmiş adde- nilmektedir. (3)

«Konumuzun esas motifinden ayrılmıyalım: Davul ve çingiraklar eski Asyada ve Anadolu- da şerir ruhları kaçırabilici âletler olarak mu- »

(1) M. Granet, *Danses et légendes de la Chine ancienne* (Paris, Alcan, 1926).

(2) Doğu Türkistan müstümanlarında «her ramazan gecesi saat on ikide davul çalınmak» âdeti hâlâ yaşamakta imiş. Sahur ile alakası ol- mayan bu göreneğin sebebi bilinemiyormuş. O- ruda bir de madeni çanak gövdeli ve «Çin Da- vul» dedikleri savaş davulu vardır.

(3) Macarçada «Dob» davul demektir. Türkçe «Top» toparlak ve topak nesne demek- tir ki davulun biçimi de böyledir. Yurt diyalek- lerimizde bu kelimeye bağlı **Topul**, **Tombul** gi- bi sözler çoktur. **Top** ve **Tov** aynı kelime olsa- yacaktır. «Topurdamak» fiilinin kökünde de «top» kelime var.

Asyadaki «tovıl» kelimesinin kökü olan

«tov» kelimesi dikkati çekiyor. Kâşgarlı Mah- mud'un sözlüğünde **Tuğ** veya **Toğ** okunabilen bir madde yine bu kök ile bir görünüyor: Sözlüğe göre, hem bayraklı ve remizli meşhur «toyak», hem de «tabilhane» mânasıyla «kanların timsali sayılan çalgı takımı işte Davul. D'hossor'a göre Çin imparatorlarının «tabl» sancağının adı da **To** idi; Çin ve Türk hü- kûmdarları birbirlerine beylik remzi olarak «tabl» gönderirlerdi (*Histoire des Mongoles*). M. Granet'in incelediği Çin efsaneleri davul, fırtına ve hattâ demircilik eserlerini hep «to» sözcüğünde toplamış görünüyorlar. Davul, Çin efsanesinde oğludur; insan suratlı, ejder gövdeli. Demir dövülürken davul çalan **Gökgürül- tün** **Tanrı**sı odur; fırtına davulunu da o çalar. Gece bekçilerinin çaldığı davul keza «to» dur. Gökgürültüsünün başlayacağını üç gün evvelin- den çalınarak haber veren içi rakkaseli ağaç- larına da «to» denir. (1)

Çin efsaneleri Asyanın pek geniş ülkele- rinden gelme inanışların hülâsaları gibi sayılı- rlar; nitekim Türk davulunun fırtına, gece bek- çiliği (2) gibi kuvvetlerle olan muhayyel ilgi- si M. Granet'in yukarıki cümlelerinde tek- larlanmış görürüz.

Türkçe «davul» kelimesi yukarıki **Tov** ke- limesinin sonuna «-ıl» ekinin takılması sureti- yile yapıldığını düşünebiliriz. (Nitekim arapça «tabl» kelimesi de böyle bir kökten gelmiş adde- nilmektedir. (3)

«Konumuzun esas motifinden ayrılmıyalım: Davul ve çingiraklar eski Asyada ve Anadolu- da şerir ruhları kaçırabilici âletler olarak mu-

(1) M. Granet, *Danses et légendes de la Chine ancienne* (Paris, Alcan, 1926).

(2) Doğu Türkistan müstümanlarında «her ramazan gecesi saat on ikide davul çalınmak» âdeti hâlâ yaşamakta imiş. Sahur ile alakası ol- mayan bu göreneğin sebebi bilinemiyormuş. O- ruda bir de madeni çanak gövdeli ve «Çin Da- vul» dedikleri savaş davulu vardır.

(3) Macarçada «Dob» davul demektir. Türkçe «Top» toparlak ve topak nesne demek- tir ki davulun biçimi de böyledir. Yurt diyalek- lerimizde bu kelimeye bağlı **Topul**, **Tombul** gi- bi sözler çoktur. **Top** ve **Tov** aynı kelime olsa- yacaktır. «Topurdamak» fiilinin kökünde de «top» kelime var.

teberdiler; yalnız debdebe ve tantana vasıtası- na değillerdi. XIII. asırda Asyada dolaşan Flaman misyoneri **G. Rubruquis** «zeninlerin me- zarları üstüne pişmiş tuğladan kuleler yapı- larak dört yanına at derileri asıldığını» anlat- mıştır. **Marco Polo** üstü iki kuleli bir mezardan bahseder: Altın kaplamalı kulede altın çingir- raklar, gümüşlünde gümüş çingiraklar asılı- mış.

Golubev, tunç davul ve nesnelerin ölümlerle birlikte mezara konulduğunu, tunç davullar bırakıldıktan sonra tavul ile tabutun aynı a- ğaçtan yapılır olduklarını yazmıştır. Bizde de derviş tekkelerindeki yatırların kabirleri yan- nında davul ve kudümlerinin asılı duruşu, Cs- man Gazinin türbesinde meşhur davulunun a- sırlarca asılı kalışı (1) muadil inanışları temsil eder, diye düşünüyorum.

Meşhur Kastamonulu davulcumuz Mahir Karayılan davulunun uğura delâlet eden bir şart- tını Avrupa gezisinde bir ara nasılsa ve safi- yetle anlatıvermiş; bunu bir Fransız gazetecisi derhal kâğıda yazmıştı... Kısaca: folklorcu, halk maddelerini sadece ölçü, biçim, hal ve ta- rifleriyle maddeten derlemekle kalmamalı, her birinin varlığına bağlı sebep ve inanışları da küçüksemeden yazıya geçirmeye dikkat etme- lidir. Çünkü halk kültürünün başlangıcı her yerde sihribazlığa ve Türk kültür tarihinde şa- manlığa dayanmaktadır: Bunun son hâtirala- rını derlememiz şarttır.

Mahmut R. GAZİMİHAL

(1) E. Çelebi, «bu davulun bin senesi hudu- dunda Eğri fatihi asrında kudretten çaldığı ananesini» halk rivayetinden dinlemiştir.

Sayın Altan E. GÜZEY
Bahçeler So. No. 2

Şişli - İstanbul

Abone bedelinizi aldık. Adresinize gön- derdiğimiz dergiler, Şişli Posthanesince «Bölgemizde Bahçeler Sokak yoktur» kay- diyle iade edildi. Böyle bir sokağın mev- cudiyetinden Posta, Belediye, Maliye ve Nahiye teşkilât ve müdürlükleri habersiz ol- duklarını belirttiler.

Sizden daha fazla üzgün olduğumuzu bildirir, saygılar sunarız.

TFA.

Makedonya Yürük Folkloru

TÜRKÜLER — DÜĞÜN ÂDETLERİ — KINA GECESİ

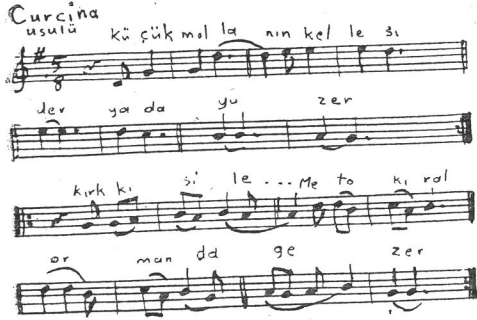
— X —

Yazan: İbrahim GÖKÇE

AĞAOĞLU TÜRKÜSÜ

(Ağır bir oyun havası ile bestelenmiştir.)

- Boğruç gemisinde Dank, asker seçilir. (1)
İnce belli Rasibe'ye kaftan biçilir.
Ağaoğlu'nun öveninde zincirli pınar. (2)
Kocabaşının evine kırk kişi konar.
Ağaoğlu'nun belinde altın diviti.
Rasibe'nin elleri çarşı simidi.
Merceimeklik yakasında tüfek patladı.
Varın bakın (Meto) kiral kimi pakladı. (3)
Ağaoğlu'nun kellesi dutta asılı.
Rasibe'nin çeyizleri dizlen basılı.
Ağaoğlu'nun kellesi deryada yüzer.
Kırk kişi ile Meto kiral ormanda gezer.
Ağaoğlu'nun en'amı göğsünü döver.
Orda burda Meto kiral Mollayı över.

Ağaoğlu türküsünün notası

Bu şarkı, neden yakılmıştır?

Doyran kazası civarında bir köyde «Küçük Molla» veyahut «Ağaoğlu» adında bir delikanlı varmış. Bu köyden Rasibe isminde güzel bir kıza sevmiş. Oğlan da, kız da güzellikleri ile meşhur imişler. Yalnız Küçük Molla, o civarda türeyen Meto Kiral adında bir şakiye yataklık etmekteymiş. Bu sebepten köylü, ile arası açılmış. Bir gece. Küçük Molla'nın başını kesmişler. Doyran gölüne atmışlar.

DÜĞÜN ÂDETLERİ

Düğün için, önce yavuklu olmak lâzımdır.

Bir erkeğin, bir kıza yavuklu olması için, kek tarafının kıza istemesi icabeder. Mütakalimîrsa, oğlan evinden ağırlık gönderilir. Buna, «Nişan» denir. Bu ağırlık, küpe, altın, zük, elbiselik kumaş, yemeni gibi kadın eşyasıdır. Bunları götürən, bir kadındır. Buna kızı, kız evinden, oğlana münasip hediye gönderilir: Bu hediyeler, çorap, mintan; yemeni, bir sini tatlı gibi şeylerden mürekkeptir. Oğlan evinden giden hediyeler içinde 6-15 kaka ağırlığında türlü meyvalarla şeker bulundurmamak âdeti, işte bunlar, nişan merasiminde teşkil eder.

Bilâhare, düğün zamanı gelince: Evvelce tezeği konur. Bunların adına (Ögdül) denir. Sığır tezeği ile beraber ögdüllerin sayısı koşucuların adedine eşittir. Koşucular muvaffakiyet derecesine göre bu hediyeleri alırlar. En geri kalana sığır tezeği düşer Bundan sonra pehlivan güreşi için hazırlık yapılır. Davullar ağır pehlivan havaları çalmaya başlar. Yağlı pehlivanlar meydanda güreşe tutuşurlar. Akşama kadar bu, devam eder.

Kına Gecesi :
Salı günü akşamı ile Çarşamba günü akşamı kız evinde yapılan merasime bu isim verilir. Bu eğlencelerde kadınlar ve erkekler ayrı ayrı evlere toplanırlar. Lâkin erkeklerin oyununu kadınlar da seyredirler. (Resim 8) Herkes dağıldıktan sonra gelinin ve yakın davetli akrabaların ellerine kına yakılır. Gelinin eline kına konulurken kızlar şu şarkıyı söylerler: koç gönderirler.

Çarşamba günü koşu yapmak âdetidir. Koşu suya, münasip bir düzlükte başlanılır. Müsabaka iştirak edecekler; yalnız bir donla kalırlar. Çizilen bir çizgi hizasına dizildikten sonra hakemin komutası ile koşu başlar. Koşucuların varacakları yerlere, birer hedef konmuştur. Bunlardan en uzağa konan bir top kuyumcuhanın derece derece berisine doğru sağahı bez, basma topları konmuştur. Bunların kuyumcuhanı metleri yaklaştıkça azalır. En yakına da bir se-

Kına gecesinde neş'e içinde oynayan kızlar

Varın sorun abasına (Abla)

İzin versin kınasına

Ablası der: Ben veremem

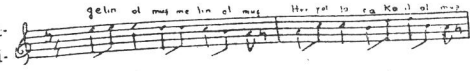
Hem veremem hem kıyamam

Varın sorun yengesine

İzin versin kınasına

Yengesi der: Verin gitsin

Verin gitsin arzı bitsin (Arzu demek olacak)

Kına gecesinde türküsünün notası

Kız ve kızın ev halkı, bu ayrılıktan müteessirdir. Ekseriyetle gelin olan kızlar ağlarlar. Gerek gelinin güvey evine götürülmesinde ve gerekse bu ağlamalarda bu havalı Yürükleriyle Çin Türkistanı halkının düğün âdetleri arasında dikkate şayan bir benzerlik vardır. (4)

(Devam edecek)

(1) Boğruç= Gevgili kazasının bir köyü. Burada Vardar üzerinden geçen kayıklara, gemi denirdi. Danke= İsim.

(2). Öven= Evin bahçesi, ön tarafı.

(3). Meto Kiral= Doyran bölgesinde 19. asırdaki türemiş bir şakidir.

(4) Türk Medeniyeti Tarihi, Ziya Gökalp Sa. 280.

Gelin olmuş, melin olmuş (Mail olmuş)

Her yollara kail olmuş

Varın sorun anasına

İzin versin kınasına

Anası der: Ben veremem

Hem veremem, hem kıyamam

Varın sorun bubasına

İzin versin kınasına

Bubası der: Ben veremem

Hem veremem, hem kıyamam

Zile'de Doğum ve Adetleri

— V —

ALKARISI

Kırk içinde en çok korkulan tehlikelerden birisi, belki de birincisi (Al basması) dır. Bir çok kimselerin gördüğünü iddia ettikleri bu kadın, genç bazan htiyar ve saçları perişan olarak tahayyül edilir; En ziyade at ahırlarında ve metrük viran evlerde ikamet edermiş, lohusanın rahminden elini sokarak aldığı ciğerini dere ve göllerde suya vurmuş, sonra ne yaptığı malûm değildir.

Bazı yaşlı kimseler (erkek) şöyle anlatıyorlar: Bir gece, elinde ciğer, koşan bir kadın gördüm; ben de arkasından koşup yakaladım. Ciğeri yerine koydurdum, yanımdan müsaadem olmadan ayrılmadı, çok yalvardı, senin evinden ye aillenden olan hiç bir kadına fenalık etmiyeceğim, dedikten sonra bıraktım.

Bir ihtiyar şöyle anlattı: «Bir gece sabaha karşı ahırda kısırağın sırtına binmiş, saçlarını örüyordu; yakaladım, eve getirdim, ortalık süpürttüm, tahta sildirdim, hamur yoğurttum, yağ, bal küplerine elini sürdürdüm, ki hiç bitmesin diye, Tutunca eteğine iğne sokmuştum, kaçamadı; alkarısının tılsımı iğnedir, kendisi çıkaramaz, Yemin ettirdikten sonra bıraktım; şimdi ben «Alkarısı yeminlisi», yim, bizim soya dokunamaz. «Yeminliler» bir nevi ocaklıdır-lar.

Alkarısını gözü ile gördüğünü söyleyen lohusa kadınlar da vardır. Ekseriya geceleri fenalık edermiş. Buna karşı şu suretle cephe alınır:

Lohusaya kırmızı taşlı iğne ile kırmızı kordela takılır. Yatağının baş ucuna «Kurani Kerim» asılır. Yastığına büyük bir iğne sokulur. Katiyen yalnız bırakılmaz, bırakıldığı takdirde baş ucuna süpürge veya maşa konur. Gündüzleri uyutulmaz, korkulur. Ocaklısı evinin ocağından aldığı külü bir çıkın yaparak lohusanın yastığı altına kor. Lohusa kalktıktan sonra çocuğun yastığı altına konur. Çocuğun göbeğini kesen makas veya bıçak yatağın altına konur. Odada erkek bulunduğu zaman al basmaz. Al basınca yanına al aygır getirilmeden kadın a-

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Yılmaz, Hocalara okutturulur ve muska yapılır. Bazı kadınlar da meme verirken gelin göğsüne oturmuş, yanında Kocası bulunur kaçarmış. Lohusa kırkını çıkarıp kırk hamamında kırklandıktan sonra alkarısından korunmaz. «Al basma» bugünkü tıp dilinde «Humma-yi nifasi» dir.

NAZAR

Alkarısından sonra en çok korkulan nazar (nefes) dir. Onbeş yaşına kadar hükmünü icra ederse de en ziyade bir yaşına girinceye kadar tehlikeli olur. Nefes değmemesi için ilk tedbir olarak, daha gebe iken annesi (Tıvga) boncuğu takınır; bu boncuk delikli, deliksiz, erkekli, dişilidir; Diyarbakır taraflarında dolunay bazılarının içinde yağarmış; Bunu takan kadınlara (Tıvgalı) denir, tıvgalı bir kadın kırk yaşına kadar diğer bir kadını ziyaret etse, çocuk yaşamaz. Hıra olur ve ölür. Hıra, hastalıklı, cılız demektir.

Bavun ağacından (dalından bir parça) muhtelif oyalarla süslenmiş bir parça, çocuğun üzerine ve yatağına dikilirse nazara iyidir. Bu ağaç küçük yapraklı olup gövdesi iridir. Muhtemelen kaddes ve uğurlu sayılır. Pek eski devirlerin hatırasını taşıdığı anlaşılıyor.

Nazar en ziyade, çekemiyen, haset insanlardan gelir. Bir de gözünün beyazı benekli kimselerden gelir. Bunun için her gezmeden gelişte çocuk üzerlik dumanına tutulur ve bu esnada şöyle denir:

Her dertlere devasın
Hangi evde yanarsın
Kazaları belâları savarsın
Ak göz, karagöz, mavi göz
Denizdeki balıklar
Üstümüze söyleyen alıklar
Çatlasın patlasın, kül olsun.

Bunlardan başka şüpheli bir vaziyet olursa çocuğun kulağının arkasına tava karası sürülür.

Daimi olarak omuzuna, takkesine, beşiğinin görünür yerine mavi boncuk takılır. Alkarısı geçirilmez, nazar ala renge daha çok gelir.

Tohtur Doktor] Ali Türküsü

Yazan: Ragıp OKUR

Buruklu'nun delisini..

Buruklu'ya haber edin

Kaldırsınlar ölüsünü

Buruklunun yazıları,

Ceran avlar tazıları.

Dursun'uma sebep oldu

Aralığın cazıları.

Eveleri gater gater,

Evelerleri suya batar.

Eveler olası Tohtur Ali,

Eveler gibi kurşun atar..

Bundan 10-12 sene önce bir genç, sevda kızımdan bir cinayet işlemiş ve bu türkü yakılmıştır.

Adana'nın Buruklu köyünde Dursun adlı bir adamın bir tanesi güzel bir kızcağız varmış. Köye sık sık uğruyan sağlık memuru Ali Hıra aşık olmuş. Sağlık memurlarına köyde ekdiğer bir kadını ziyaret etse, çocuk yaşamaz. Memuru Ali de «Doktor Ali» olarak tanınıyor. Kızla arasını yapmak için bir arabulucu

tedavisi güç olur.

Bunlardan başka nazara tutulan çocuklara muhtelif tedaviler yapılır:

Oda kapısının üstüne konan «ilk kaka» suyu çalkanarak başından aşağı dökülür; pislik-pisliği sökermiş.

Nazar muskası alınır, sağ koluna bağlanır. Çocuk kısır kadınlara gösterilmez, kucağına almışsa bir bahane ile alınır, başka odaya götürülerek üzerlik tütsüsüne tutulur.

Kısır kadınlar bunu bildikleri için yabancılara çocuklarını sevmeyizler.

Nazar değmişlere yapılan en mühim tedavi sihri mahiyet atfolunan «Kurşun Dökmek» tür. Büyüklere de tatbik edilen bu tedavi bilhassa küçükler için sık sık yapılır. Kurşun kurşuncu kadını tarafından dökülür; Bir kalburun içine bir tas su, biraz tuz, ayna, ekmekek, bir bıçak üzerlik koyar. Kurşunlar hastanın başına sıçramasın diye başına bir örtü koyar; Kurşun suyu tavasında ateşte eritilen kurşunu hastanın başı üzerinde tutulan kalbur içindeki tase

buluyor. Bulduğu kadın, Ali'den habire para sızdırıyor. Bir gün: «Dursun'un sana selâmı var»; başka gün: «Sana işte bu mendili yolladı.» diye avutuyor Ali'yi. Halbuki işin aslı astarı yok. Dursun, Ali'yi sevmemekte, hiç bir ilgi duymamaktadır.

Ali, için için tutuşuyor. Kızla buluşup konuşmak istiyor. Dursun daima Ali'den kaçıyor. Ali, bir gün adamakıllı kız «Selâmı, mendili gönderen sensin, şimdi de naza mı çekiyor-sun?» der.

Kızdan yine yüz bulamaz. Bir gün böyle. beş gün böyle.. Doldurur tabancayı, su başında gözer Dursun'u. Yine ters cevap alınca, mermileri sevgilisinin taze vücuduna boşaltır. Zavalılık hemen düşer, ölmez, doktora Adana'ya götürürler. Ne yazık ki doktor bir çare bulamaz. «Buruklu'ya haber edin — kaldırsınlar ölüsünü.»

Bu türküyü bana 3.4.952 tarihinde Tarsus'un Baharlı köyünden Koca Avşar diye anılan Murtaza Ağanın oğlu Tahir Avşar anlattı.

döker. Sudan çıkarılan kurşunun şekline göre bir mâna verdikten sonra aynı kurşunu tekrar eriterek bu işi bazan üç bazan yedi defa tekrarlar. Buna da sebep kurşunun şekilsiz olup mâna çıkarılamamasıdır. Kurşun suda açılırsa iyi olacaktır, ayrıca yuvarlak bir parça bulursa (gözden) olmuş der. Kurşuncu bu ameliyeyi yaparken mütemadiyen gayet hafiften dualar okur. Baştan sonra, bir göbük ve bir defa da ayaklar üzerinde dökülür; kurşun top ve beyaz olunca hastanın nazardan kurtulduğuna inanılır. Kurşun daima ikinci vakti dökülür, başka zamanda dökülmez.

Kurşuncu kadına para verilir, verilmezse dökümün faidesi olmaz. Kalburdaki ekmekek köpeğe verilir, tuz ateşe atılır; nazarı dokunanlar çatlasın diye. Üzerlik çocuğa tütüdüldür, sudan birer parça muhtelif yerlerine sürülür, diğer kısmı ayak değmedik bir yere serpilir; bıçak ile de okuyarak çocuk afsunlanır; ayna da (aydınlık) içindir.

(Sonu var)

Saman çekme, Buğday yuma v. s.

— VII —

Yazan: Veli VAR

SAMAN TOZUNUN İNSANIN DEĞERLENDİRİLMESİNDEKİ ROLÜ :

Tinasın savrulmasında şu ciheti de açıklamak gerekir : Harmanlar, ayrı ayrı değil, toplu bir haldedir. Rüzgârın esişine göre estiği tarafta bulunan birinci harman nisbeten samandan kurutulur. Fakat diğerlerinin samandan kurtulmasına imkân yoktur. İçtikleri su, yedikleri yemek samanlı olduğu gibi teneffüs ettikleri hava bile saman tozuyla doludur. Zira su testisi ve yemek kapları getirilirken ve yemeğe toplanıncaya kadar cerge de beklerken ağızları kapandığı halde saman yine yolunu bulup girmesini biliyor. Bütün bunlara rağmen, ekinde ve harmanda iki kilo toz ve saman yutmuş bulunan kimsenin çiftçi ve dolayısıyla adaman sayılamıyacağı sözü kafalarında öyle yer etmiştir ki bunu tabii sayıyorlar. Tabii saymasalar bile önüne geçilmesine imkân yoktur. Bir çare vardır, o da evde yemek ve içmektir. Lâkin bu da, işin müstaceliyeti ve her zaman her bakımdan işin başında bulunmak mecburiyetinden ötürü mümkün değildir. Bu yüzden atalarından beri devam edip gelen yukarıdaki söz yegâne ve hâlisane teselligâhlarıdır.

SAMAN ÇEKMEK

Gelelim saman çekmeye. Yani savurmak suretiyle taneden ayrılan samanları evin bitişiğinde veya altında bulunan samanlığa taşımaya. Bu da ayrı bir âlem. Evvelce anlattığımız çuldan yapılan geri, kağının kanatlarına veya arabanın serenlerine gerilir. Arkasına ve önüne dikmeler dikilerek saman doldurulacak hale getirilir. Birisi kağı veya arabanın üstüne çıkar. Birisi de aşağıdan beldenatin 3-4 misli büyüklüğünde bulunan ve yassı parmaklı atkı ile samanı gerinin içine atar. Üstteki, atılan bu samanları gerinin boş bulunan yerlerine dağıtır ve bastırır. Saman ilk zamanlarda gerinin içine düşünce yavru samanlar havaya kalkar ve gerideki kimsenin ağız açıkça ağızına, burnuna ve yakasından da arkasına gider. Bu saman hücumu aşağıdan atana daha fazladır. Bunun önüne geçmesi, bil-

hassa sırtına gitmemesi için boynuna bir çul sarar. Ama saman bütün bu tedbirlere men yine de giriyor, hem de fazlasıyla. Samanın tozundan korktuğum için daima başının üstüne çıkar, aşağıdan saman atmaz. Buna rağmen samanın çekilmesinde, en önemlisi ve zahireden mi ileri geldiğini iyice bilmekle beraber, yeni açılan kuyularda evvelce sersemletici ve sonra havasız bırakıp kuyucu bir gaz çıkıyor. Bunu bilmiyenler, kuyuyu dışındakilerin de dikkatini çekmezse, kısa zamanda farkına varmadan kuyuyu içinde kalmış olur. Bu cihat bilindiği için hiç kimse kuyunun ağızını açıldıktan sonra takriben 10 dakika geçmeden kuyuya inmez. Bu gaza (Allahı tanıtan, ahlâkı düzenleyen din derler, gazın çıkmasına da dini çıkma derler) Kuyuyu açılınca, kuyuya incek kimseye he-

Bahara bırakılacak tahıl kuyulara konmaz. Haydi in dense — Biraz duralım da din'i çıksın, erkenden inmeye niyetim yok diye cevap verir.

BUĞDAY YUMA (YIKAMA)

Kuyu — 33 metre derinliğinde ve 1-1,5 metre kutrunda kazılır. Bunda şart; su çıkmasıdır. Harmanda eğer kuyuya zahire doldurulacaksa, iyice temizlenir. Dibine bir iki kağıt kalınlığında saman konur. Onun üzerine kuyunun ağzından buğday v.s. dökülür. Dökülen buğdayları kuyunun etrafına dağıtılır. Erkekler, kışlık odunu ve yine kışın save buğday v.s. ile kuyuyu duvarını temas ettirmemek için, kuyuda bir adam bulunur, toprakla birleşen zahire çabuk çimlenir ve bozulur. Bu sebepten kuyudaki kimse tahıl doldurduktan sonra duvara dokunmaması için hemen saman ister ve kenarları samanlaya samanlaya kuyuyu yarıya kadar veya üçte ikisine kadar doldurur. Buğday yukarıdan dökülürken çıkardığı tozun yarısını kuyudaki adamın yutması gerektiğini söylemek yerinde olur.

Böylece doldurulan kuyunun ağız kapatılır. Bu kuyular, bazı hallerde vaktinden evvel kapanır.

1 — Hırsızlar tarafından, 2 — Yağmur ve

BAŞTIRMALARI

sularından muhafaza için kuyu ağzının etrafına suların akıp gitmesi maksadıyla küçük yolları açılır. Hırsızlardan (nadir olmakla beraber) korunmak ise Allah'a kalan bir iştir. Kuyunun dibinden su çıkma tehlikesi de kuyunun alınmazsa bu hâdisede Vaktinde haber alınmazsa bu hâdisede korkunçtur. Bütün tahıl çürütür.

Kuyuyu açılırken bir merasime tâbidir; yani kuyu açılmaz hemen girilmez. Girilirse boma tehlikesi vardır. Kuyunun kapalı bulunması ve zahireden mi ileri geldiğini iyice bilmekle beraber, yeni açılan kuyularda evvelce sersemletici ve sonra havasız bırakıp kuyucu bir gaz çıkıyor. Bunu bilmiyenler, kuyuyu dışındakilerin de dikkatini çekmezse, kısa zamanda farkına varmadan kuyuyu içinde kalmış olur. Bu cihat bilindiği için hiç kimse kuyunun ağızını açıldıktan sonra takriben 10 dakika geçmeden kuyuya inmez. Bu gaza (Allahı tanıtan, ahlâkı düzenleyen din derler, gazın çıkmasına da dini çıkma derler) Kuyuyu açılınca, kuyuya incek kimseye he-

Haydi in dense — Biraz duralım da din'i çıksın, erkenden inmeye niyetim yok diye cevap verir.

BUĞDAY YUMA (YIKAMA)

Harmanı kaldırdıktan sonra, sonbahar yağmurlarını yağmura kadar dinlenmek için biraz duralım da din'i çıksın, erkenden inmeye niyetim yok diye cevap verir.

Harmanı kaldırdıktan sonra, sonbahar yağmurlarını yağmura kadar dinlenmek için biraz duralım da din'i çıksın, erkenden inmeye niyetim yok diye cevap verir.

Harmanı kaldırdıktan sonra, sonbahar yağmurlarını yağmura kadar dinlenmek için biraz duralım da din'i çıksın, erkenden inmeye niyetim yok diye cevap verir.

tim, pekmez leğeni ise tabanı daha geniş yani yayvan ve 10-15 santim yüksekliktedir.) Her nasılsa buğday içinde kalmış toprak ve ufak taşların da buğdayın en son yıkanmasında temizlenmesini sağlayan buğday kalbur, yıkanan buğdayların dönmeye kadar tepsermesi, yani suyunu biraz çekmesi ve hafif kurummasını temin edecek çul ve nihayet su çekmeye mahsus kova.

Bunların hepsi tamam olarak kuyu başına gelinir zaten. Orta yaşlı veya biraz daha yaşlı kadınlar pekmez leğeninin başına oturarak, diğer gençlerin getirdikleri yiyintiyi su ile yıkamaya başlarlar. Bu ameliye yapılırken kollar dirseklerden biraz yukarıya kadar sıvanır, şalvarın önünden ve yanlarından sıkılarak toplanan kısımları yine şalvarın uçkurunu altına kıstırılır. Bu suretle bacaklar da diz kapaklarına yakın açık bırakılarak yen ve paçaların ıslanmasına meydan vermezler. Eğer civarda yabancı bir erkek yoksa buğdayı yıkanan yaşlı kadın sıcağın (terden) bunalmamak için başındaki çalığın (örtme, yemeni) uçlarını omuzlarına atar.

Yiyinti, yukarıda arzettiğim şekilde ve vasıtalarla yıkanmak suretiyle toz, toprak kum, taştan ve samandan tamamıyla temizlenir. Unluklar ayrılır ve damlara (evlerin üstü kiremitle örtülmeyip, toprakla ve düz olarak örtülür. Buna dam denir. Ayrıca bundan galat olsa gerek hapishaneye de dam derler.) veya harman yerlerine serilen çullar üzerinde kurutularak değirmenlerde öğütmeye (öğütme) götürülür. Yalnız bulgurluk için yıkanan buğdayın henüz işi bitmemiştir. Bunun kaynatılması ve çekilmesi vardır.

BULGUR KAYNATMA VE ÇEKME :

Bulgur yapmak maksadıyla yıkanan buğday, ya yıkandığı yerde veya ekseriyetle olduğu gibi eve yakın, daha doğrusu hangi dam serilecekse oraya yakın bir yerde, yukarıda söylediğim pekmez leğeni, kazan ve haranı (kazanın biraz daha küçüğüdür) gibi kaplarda kaynatılır. Bulgur piştikten sonra oradan geçen herkese verildiği gibi yakın komşulara da birer tabakla dağıtılır.

Kaynama işi bazan birden ziyade gün devam eder. Bu suretle kaynayan bulgur kurumak üzere damlarda çulların üstüne serilir. Kuruyuncaya kadar orada kalır. Bulgur kurutu-

Âdetler, An'aneler :

Bozkır Köylerinde

YEYNİLİK, SAÇESME VE BEŞİKKERTME

Yeynilik dökmek :

Halk arasında büyük bir rağbet kazanan Kocakarı ilaçlarından biri de yeynilik dökmektir.

Yeynilik dökmek gayet basit olduğu kadar, büyük bir safsatadır. Yeynilik dökecek olan kimse 3-7 evden (3-7 sayıları iyi karşılandığı içindir.) Çivi, mil ve çakı gibi pas tutacak olan araçları alır ve bunlara hocaların, türbelerin ve tekkelerin ismini vererek su dolu bir kabin içine kor. Bu kap bir gece dışarıda kalır ve yıldızları görür.

Sabahleyin bu kaptaki çivileri, milleri ve çakıları çıkarır. Bunların içinde hangisi daha fazla pas tutmuşsa, yeynilik oraya düşer. Buna

lurken gündüzleri tavukların ve kuşların yemelerinden ve dağıtmalarından korumak için, birbirine bağlanmış üç ince ağacın üstüne atılan çul veya çuval parçasının meydana getirdiği gölgeye ya 5-6 yaşlarında bir çocuk, veya ihtiyar nenelerden birini oturturlar. Bunlar kuşları eya tavukları görsünler veya görmesinler ara sıra bulgur çullarının (çul, keçi kılından bükülmüş iplerden istar denilen tezgahda dokunan bir nevi yer örtüsüdür). Öteki ucunda, yine ince bir deyneğe asılı çiriklere (çulun veya yünden yapılmış diğer örtülerin ufak parçaları) bağlı ipi çekerler ve kuşları uçururlar. Bütün bunlara rağmen onlar yine karınlarını doyurmaya fırsat buluyorlar.

Akşam olunca çulların uçlarından tutularak bulgur ortaya toplanır ve çulun uçları birbiri üstüne katlanarak kapatılır. Sonra bunlar da 3-4 tanesi bir araya getirilerek bir veya iki öbek yapılır. Bunların üstüne, bazan hiç yatak sermeden sadece bir yorgan örtünerek delikanlı çocuklar yatarlar ve bulgurun çalınmasına mani olurlar. (Zira arada bir hırsızlık vak'ası olur.) Geceleri, açık ve lekesiz gök kubbesi altında yüzleri hafifçe kamçıl原因anın serinliğinde uymanın tadını, zevkini ancak bu gün anlıyorum. Gelelim bulgur çekmeye.

Yazan: Ahmet PETEK

yeynilik düşmüş denir.

O yerin ekmeği yenirse ekmeğini ye suyu içilirse suyunu içerler, okurlarsa okuturlar ve türbe - tekke ise ziyaret ederler.

Şayet hastalık bir şifa bulmazsa, «Yeynilik iyi düşmemiş» diyerek tekrar yeynilik dökmeler.

Saç kesme:

Saçı kesilmek, bir kız için ne kadar arsa, keki için de o kadar kızi kendine bağlamak mektir. Saç kesme âdeti, eskidenberi bir köy âdeti olarak kalmıştır.

Bir delikanlı sevdiği kıza dünür gönderir. Kız tarafı vermek istemez veya başkaları tarafından da kıza dünür gelirse, o zaman delikanlı kızi kendisine vermeleri ve diğer dünürlerin de cayması için kızın saçının bir parçasını keser. Bir telini de hatta saçını tutsa yaka kesmiş olur. Buna saç kesme derler.

Bu zaman ya diğer dünürler çekilir, kızla oğlan evlenir, ekseriya olduğu gibi dünürler daha fazla gelmeye başlar. (Tabii eski gelen dünürler.) Çünkü bu saç kesme, karşılıklı dünürler için bir ar olur. Kızın babası arıyan en kuvvetli ve zengin olana kızını verir. Öbür dünürler çekilir. Fakat kızın saçını kesen delikanlıyla, kızi alacak olan delikanlı bir birinin güder ve en küçük fırsatta kavga ederler. hattâ kan da dökülür. Eğer herikisi de köyün ileri geleni ve arkaları çoksa köyde iki yaralı (iki kısma ayrılık) başlar; iki taraflar yedisinden yetmişine kadar bir birleriyle konuşmazlar. Yalnız konuşmamakla da kalmazlar. bazan zengin iki çocuğun kavgası köylülerin bir birine girmesine sebep olur. Köylerdeki büyük kanlı kavgalar bunların eseridir.

Beşik kertme ve söz verme :

Halk arasındaki âdetlerden biri de «beşik kertme ve söz verme» dir. Halk arasında söz verme «sözlü» denir.

Birbirine yakın veya biri birini çok seven aileler, evlâtları daha beşikte iken biri birlerine alıvermeye - almaları için - söz verirler. Beşik bu sözlerinin şahidi yaparlar. Bunun için beşik

Kitaplar Arasında :

KARACAOĞLAN

Yazan İhsan HINÇER

Son otuz senedenberi hakkında binlerce yazı ve kırka yakın kitap yazılan Karacaoğlan (1) hâlâ bâkir bir mevzu olarak önümüzde durmaktadır. Onun hakkında hemen yazı yazan, yeniden neşredekcek birkaç emai veya koşmasını ele geçirdiği halde, ne zaman ve nerede doğup, ne vakit ve nerede büyüdüğü tesbite yarıyan kesin bir vesika alamamıştır. Ona, âdetâ bütün memleket çimip çıkmaktadır. Hattâ, sınırlarımız dışındaki yerler bile onun vatani olarak öne sürülmektedir.

Son defa, VARLIK Yayınevi tarafından, okuyucularımızın pek iyi tanıdıkları değerli arkadaşımız Cahit Öztelli'nin hazırladığı Karacaoğlan Türk Klâsikleri'nin birinci eseri olarak neşredilmiştir. İlmî ve titiz bir çalışmanın mahsulü olan yazılarını dergimizde okuduğunuz Cahit Öztelli, eserinin başındaki bir formalık önsözünde, memleketimizde otuz senedenberi Karacaoğlan konusuna cevapları aranılan suallere en makul ve yerinde cevapları, müspet vesikalara dayanarak vermeye çalışmıştır.

Karacaoğlan'a 135 şiir alınmıştır. Bunların, şimdiye kadar Karacaoğlan hakkında yazılan ve yayımlanmamış bulunan şiirleri arasında seçilmiştir. Bunların 97 tanesi koşma, 38 taesi de semaidir.

Önsözde Karacaoğlanın nerede ve ne zaman doğduğunu muhtelif kaynaklara dayanarak inceliyen muharrir sözlerine şöyle demektedir :

«İşte yukarıda söyledığımız rivayetler Karacaoğlanın doğuşundan tarihî şahsiyeti muhtelif şekillerde tasaneleşen Karacaoğlanın hakiki hayatını tesbit, içinden çıkılmaz bir hale gelmiştir.

«Bu üç kertik yaparlar. (Köylü beşikleri tahandan.) Eğer beşik kertmezlerse söz verirler. Bu söz verme de şu şekilde olur. «Allah şahit olsun ki büyüdüğün zaman oğluma (kızıma) ... kazını alacağım... Bu yemin diyebileceğimiz sözlerden sonra her iki taraf da yere tükürürler. Bazen erkek tarafından bu sözverme bozulur. Bu da deveye kulak kalır.

Şurası muhakkaktır ki, Karacaoğlan Güney illerinde yetişmiştir.

«Halk rivayetlerine göre Karacaoğlan, 1606 da doğmuş, 1679 veya 1689 da ölmüştür. Bir manzumesinde :

«Halebi Osmanlı aldı,

«Dağı taş a katar bir gün.

«Beyti, Abaza Hasan Paşanın 1658 yılında isyan ve ertesi yıl cezalandırılmasına işaret olduğu gibi, Nemse Kralına hitaben söylediği :

«Hazırol vaktına Nemse Kralı,

«Yer götürmez asker ile geliyor.

«Patriklerin inmiş tahttan diyorlar,

«Bir halife kalmış o da geliyor.

«Dörtlülüğü ile başlayan destanında Fazıl

Ahmet Paşanın (1663 - 1664) Avusturya seferine işaret olduğu gibi :

«Sana derim sana ey Acem Şahi,

«Üstüne mağripte asker geliyor.

«Tahtını yıkıp da asker almada,

«Sultan Murat kalkmış kendi geliyor.

«İle başlayan diğer bir destanı da 1622 de başlayıp IV. Muradın zaferiyle ve 1639 da Kasr-ı Şirin anlaşmasıyla sona eren İran-Osmanlı harplerine dairdir.

«Şimdiye kadar yapılan araştırmaların neticelerini kaydettikten sonra biz de yeni bulduğumuz bazı vesikaları verelim: XVII. yüzyılın birinci yarısında geniş şöhret sahibi olan Kayıkçı Kul Mustafa'nın Profesör F. Köprülü tarafından ilk defa neşredilen Genç Osman destanında, 1630 da başlayıp 1633 de biten Bağdat seferinde bir kahramanın yararlıkları anlatılır. Buna nazire olarak, Karacaoğlanın aynı vak'aya ait yeni bulduğum bir destanı onun yaşadığı zamanı ve belki de bu sefere katıldığı göstermesi bakımından önemlidir.

«Güney illerimizde Türkmenler arasında hâlâ söylenen bu kahramanlık menkıbesi, belki de Karacaoğlandan kalmıştır. Destanların aynı ayakta oluşu sebebiyle, yanlışlıkla Karacaoğlana mal edildiği söylenemez. Kul Mustafanın destanı 4, Karacaoğlanınki 6 kıt'adır. Bu bakımdan destan karakterine:

Değerli Ressam ve Etnoğraf :

Kenan ÖZBEL ve Eserleri

Kenan Özbek, Türk kadın kıyafetleri ve el sanatları sahasındaki çalışmalarıyla Türk Etnografyasına bir Enstitünün bile başarmakta zorluk çekeceği derecede değerli ve geniş eserler kazandırmıştır. Halen aramızda yaşayan ve maddi folklor sahasında aşağıda listesini verdiğimiz eserleri neşretmiş ve edecek olan sayın ressam, etnoğraf ve folklorist Kenan Özbek, Ankara İsmetpaşa Kız Enstitüsünde öğretmenlik yapmaktadır.

Eserlerinin başılan kısmı, halen Millî Eğitim Bakanlığınca intikal eden «Ankara Halkevleri Genel Merkezi» ne yayınlanmıştır.

KENAN ÖZBEL'in YAYINLANMIŞ

ESERLERİ

- 1 — Anadolu Çorapları.
- 2 — Oya ve Oya Çeşitleri.
- 3 — Eski Türk Kumaşları.
- 4 — Eski El İşlemeleri.
- 5 — Anadolu Kadın Kılık-ları
- 6 — Eski Türk Keseleri.

- 7 — Cecim ve Sili
- 8 — Antep Nakış İşleri.
- 9 — Anadolu Kilimleri.
- 10 — Kolanlar, Kuşaklar.
- 11 — Anadolu Halı Seccadeleri.
- 12 — Anadolu Teftiş Halıları.
- 13 — Gürün Şalları.
- 14 — Beledi Dokumaları.
- 15 — Kasnak İşleri.
- 16 — Konya kaşıkları.

KENAN ÖZBEL'İN YAYINLANACAK ESERLERİ

- 17 — Türk Ciltçiliği.
- 18 — Türk Nakkaşlığı.
- 19 — Türk Baskı ve Yazma İşleri.
- 20 — Anadolu Erkek Kıyafetleri.
- 21 — Türk Oymacılığı.
- 22 — Konya El Sanatları
- 23 — Bursa Oyaları
- 24 — Bursa Kumaşları
- 25 — Sivas Köylü Çorapları

daha yakındır. Esasen şairlerimizden Kul Mustafa'dan müteessir olduğu ve ona nazireler söylediğini biliyoruz. Karacaoğlanın diğer iki destanı da ona naziredir. Bütün Osmanlı ülkesinde derin akisler yapan Genç Osman'ın şehadetinin Karacaoğlan tarafından da nazma alınması gayet tabii karşılanmalıdır. Karacaoğlandan çok müteessir olan 19. yüzyıl Güney illeri şairi Dadaloğlu'nun da aradan bu kadar zaman geçtikten sonra Genç Osman'a dair manzumeler söylemesi ve elimizdeki vesikanın Dadaloğlu'nun yaşadığı devirde tertip edilmiş bir yazmada bulunması, destanın Karacaoğlan'a aidiyetini kuvvetlendirir. Yine 19. yüzyılda yazılmış bir yazma mecmuada Kul Mustafa'nın destanının iki kıt'a fazlasıyla kayıtlı bulunduğunu görünce, destanların aynı zamanda ayrı ayrı söylendiğini ve karışmış olması ihtimali bulunmadığını anlıyoruz.»

Muharrir daha sonra elinde yazma eserlerde «aldı Gevheri — aldı Karacaoğlan» başlıkları altındaki şiirlere istinaden Karacaoğlanla Gevheri'nin aynı zamanda yaşadıklarına işaret etmektedir. Esasen Âşık Ö-

mer ve Gevheri gibi Karacaoğlanın da XVII yüzyılda yaşamış olduğu artık herkesçe kabul edilmektedir.

Eserin en büyük noksanı, iki noktada toplanmaktadır. Bunlardan birincisi, yeni bilmediğimiz hakikatleri ortaya koyduğunu söylediği destan ve deyişlerin eserde yer almayışı, ikincisi de böyle küçük de olsa değerli bir ilmi eserin Bibliyografya'dan mahrum bulunmasıdır. Biz, her iki noksanlığın da eserin kabarmaması endişesiyle muharrir tarafından değil, tâbi tarafından yapıldığı kanaatini taşıyoruz.

Bize büyük bir istikbâl ve kütüphanelerdeden değerli arkadaşımız Cahit Öztelli'nin bu son eserinin de lâyık olduğu alâkayı bulacağını ve kısa bir zamanda ikinci, üçüncü v.b. baskılarının da yapılacağını kuvvetle ümit etmekteyiz. Daha evvel neşredilmiş olan «Zileli Şairler» isimli eserin de müellifi olan Cahit Öztelli'yi tebrik ederiz.

(1) KARACAOĞLAN, Cahit Öztelli, 120 sayfa, 12x17 ebadında. Varlık Yayınevi. Fiyatı 100 kuruş.

Dergimizin Satış Yerleri

Dergimiz, İstanbulda İkbâl, İrfan, Köprüde Kemal, Beyoğlunda Saray, Beyazıtta Faik Akgün Kitabevleriyle Eminönü Halkevi karşısında Niyazi, Çağaloğlu fırını yanındaki tütüncü Ahmet ve Kadri ile Çarşıkapıda Azak sinemasına dönülecek köşedeki tütüncüde bulunur. Ankarada Berkalp, Ulus meydanında Koç ticarethanesi önünde Yakup ve Sait, İzmirde Tilkilikte Cerrahoğlu, Konyada Yeni, Manisada Cavit Gülbahar ve Savaştepe'de Ahmet Soykan ile başlıca bayilerde satılır.

1-24 sayılı, bezle zarif bir şekilde ciltlenen 1 ci cildimiz 750 kuruştur.

AKBANKAKBANK + AKBANK + AKBANK + AKBANK + AKBANK

AKBANK + AKBANK + AKBANK + AKBANK + AKBANK

AKBANKAKBANK + AKBANK + AKBANK + AKBANK + AKBANK

Ne Hızardan um, ne küpte biriktin,
1000 altını A K B A N K verir..

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik abonesi 300, altı aylık aboneli 150 kuruştur.
Yurd dışı senelik abone 2 dolardır.

Adres deęiřtirmeler hiçbir şart ve ücrete tâbi değildir.

Basılmayan yazılar talep vukuunda iade edilir.

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Dizgi ve baskı: M. SİRALAR Matbaası

AKBANK + AKBANK + AKBANK + AKBANK + AKBANK